

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้า เรื่อง “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม นำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรม นำความรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออกสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้สรุปผล ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า
3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ นักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 64 คน

กลุ่มทดลองที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน โดยผ่านขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มทดลองตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ทุกคนทำแบบสอบถามวัดคุณธรรมนำความรู้
2. นำแบบสอบถามวัดคุณธรรมนำความรู้ มาตรวจให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือกที่กำหนดไว้ และนำคะแนนมาเรียงลำดับจากสูงลงมาต่ำ แล้วคัดเลือกกลุ่มทดลองที่ได้คะแนนต่ำไปหาสูง จำนวน 30 คน
3. พูดคุยกับนักเรียนจำนวน 30 คน แจงวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบทดสอบวัดคุณธรรมนำความรู้ ในรูปของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมย่อย ทั้ง 8 ด้าน คือ
  - 1.1 ด้านความขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้องควร ผู้งานมีความพยายาม ไม่ทอดถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำได้ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 1 - 7
  - 1.2 ด้านความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 8 - 14
  - 1.3 ด้านความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 15 - 21
  - 1.4 ด้านความมีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ และตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 22 - 28
  - 1.5 ด้านความสุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้ที่มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 29 - 35

1.6 ด้านความสะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ตามสุขลักษณะ ผักผลไม้ไม่ให้ช้ำเน่า มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกายใจและสภาพแวดล้อมมีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 36 – 42

1.7 ด้านความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์ จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 43 – 49

1.8 ด้านความมีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน จะปรากฏในข้อคำถาม ข้อ 50 – 56

2. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จำนวน 12 โปรแกรม ประกอบด้วย

- 2.1 กิจกรรมปฐมนิเทศ/ดอกมิตรภาพ
- 2.2 กิจกรรมรวมกันเป็นหนึ่ง
- 2.3 กิจกรรมนางฟ้าหรือชาตาน
- 2.4 กิจกรรมตาบอดขาเดียว
- 2.5 กิจกรรม"ละครคุณธรรม"
- 2.6 กิจกรรมป้องกันหรรษา
- 2.7 กิจกรรมตามหาของรัก
- 2.8 กิจกรรมทำบุญซีให้พ่อดู
- 2.9 กิจกรรม คิดเพิ่ม...เติมค่า
- 2.10 กิจกรรม"อุณตราแมนผู้นำสงสาร"
- 2.11 กิจกรรมเพิ่มคุณธรรมด้วยกิจกรรม 5 ส.
- 2.12 กิจกรรมวุฒิปัตริความดี/ปัจฉิมนิเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ติดต่อขอความร่วมมือโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก อำเภอเมืองพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 หลังจากนั้นทำการทดลองจนเสร็จสิ้นตามขั้นตอน รวมเวลา 2 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ของกลุ่มทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที (t - test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สรุปผลการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลในภาพรวมพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาค้นคว้า
2. การวิเคราะห์ผลด้านความขยัน พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความขยันสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การวิเคราะห์ผลด้านความประหยัด พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความประหยัดสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. การวิเคราะห์ผลด้านความซื่อสัตย์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความซื่อสัตย์ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การวิเคราะห์ผลด้านความมีวินัยพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความมีวินัย สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การวิเคราะห์ผลด้านความสุภาพพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสุภาพ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. การวิเคราะห์ผลด้านความสะอาด พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสะอาด สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. การวิเคราะห์ผลด้านความสามัคคี พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสามัคคี สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. การวิเคราะห์ผลด้านความมีน้ำใจพบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ ด้านความมีน้ำใจ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมนำความรู้ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รู้จักการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มสมาชิก รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และของผู้อื่น มีความเพียรพยายามอดทน มีการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละ รู้จักให้อภัย ความสามัคคี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ นำมาซึ่งความเข้าใจ ความรัก ความผูกพัน และส่งผลให้มีคุณธรรมนำความรู้ สูงกว่าก่อนการ

เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ทิศนา แหมมณี (2545, หน้า 124) กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด แลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์เพื่อเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวาง เกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ได้วิเคราะห์ข้ออุปสรรคและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โปรแกรมกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะมีคุณลักษณะต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับทฤษฎีสถาน (Field Theory) ของเคร์ท เลวิน (Kurt Lewin) กล่าวว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิก ในกลุ่มต้องปฏิสัมพันธ์ในรูปของการกระทำความรู้สึกและความคิด มีการปรับตัวเข้าหากัน พยายามช่วยกันทำงาน พยายามปรับปรุงบุคลิกภาพของตน ความแตกต่างกันทำให้เกิดพลัง ที่ทำให้กิจกรรมกลุ่มเป็นไปด้วยดี และสอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Intersection Theory) ของเบลล์ (Bales) โฮมานส์ (Homans) และไวท์ (Whyte) กล่าวว่ากลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์กันโดย การกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีปฏิสัมพันธ์ทางด้านร่างกาย วาจา จิตใจ จะก่อให้เกิด อารมณ์และความรู้สึก

2. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความขยัน ของกลุ่มทดลองก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียน มีคุณธรรมด้านความขยันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของพิมพ์วิภา สกุลไทย, พรพิมล แก้วทันคำ และนิรมล เหลืองพิศาล (2544, หน้า 62) ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก พบว่า คุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สูงกว่าก่อนการ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความประหยัด ของกลุ่มทดลองก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคุณธรรมด้านความประหยัดสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของพิมพ์วิภา สกุลไทย, พรพิมล แก้วทันคำ และนิรมล เหลืองพิศาล (2544, หน้า 62) ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก พบว่า คุณธรรมของนักเรียน ที่เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความซื่อสัตย์ ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของพิมพิรา สกุลไทย, พรพิมล แก้วทันคำ และนิรมล เหลืองพิศาล (2544, หน้า 62) ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก พบว่า คุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความมีวินัย ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความมีวินัยสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของ กัญระญา รุ่งเรือง (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการใช้กิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลายต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลายจำนวน 12 ครั้ง และกลุ่มควบคุมไม่ต้องเข้าร่วม ผลการวิจัยพบว่า หลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลาย มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและเจตคติต่อความมีวินัยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ นักเรียนกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง ส่วนเจตคติต่อความมีวินัยไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หลังการสิ้นสุดการทดลอง 3 สัปดาห์ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแบบหลากหลาย มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ ส่วนเจตคติต่อความมีวินัยไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสุภาพ ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความสุภาพสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลังการเข้ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนรู้จักกาลเทศะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทและมีสัมมาคารวะเพิ่มขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของ อำนาจ หาร์ญดา (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนด้านความมีสัมมาคารวะ โรงเรียนวังมนวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม 3 ประการ คือ การพูดจาไพเราะสุภาพ การแสดงออกด้วยความเคารพ และความเป็นผู้ว่าง่าย ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแท็กการ์ท โดยใช้กลยุทธ์การประชุม ระดมสมอง กิจกรรมการเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการฝึกปฏิบัติควบคุมตนเอง โดยการบริหารจิตเจริญปัญญา และการนิเทศติดตามเยี่ยมบ้าน พบว่า นักเรียนที่รับการพัฒนากิจการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนด้านความมีสัมมาคารวะดีขึ้น ทั้ง 3 ด้าน

7. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสะอาด ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความสะอาดสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดและเห็นความสำคัญของสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของ รัตน์มณี เข็มเวียง (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาสีนวล อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 56 คน เป็นการศึกษาโดยใช้หลักวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลยุทธ์ที่ใช้คือ การประชุมแบบมีส่วนร่วมและการนิเทศติดตามผล โดยใช้กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมตรวจความสะอาดร่างกายและการแต่งกาย กิจกรรมเขตรับผิดชอบ กิจกรรมประกวดนักเรียนตัวอย่าง และกิจกรรมประกวดห้องเรียนน่าอยู่ และกิจกรรมเสริมอีก 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น นักเรียนมีการพัฒนา ด้านความสะอาดของร่างกายและการแต่งกาย นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความตระหนักในการดูแลรักษาของส่วนรวมและดูแลรักษาความสะอาดบริเวณต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ในระดับดี มีความกระตือรือร้น ใส่ใจในการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและการแต่งกาย ของตนเองมากขึ้น

8. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความสามัคคี ของกลุ่มทดลองก่อนและ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรม ด้านความสามัคคีสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามัคคี รู้จักการเสียสละ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากผลงานการศึกษาค้นคว้าของ ถนอม อีียดแก้ว, มนูญญา พุทธปอง และลัดดา วงศ์สวัสดิ์, 2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมกลุ่ม “บ้านแห่งรัก หอพักนักเรียนประจำ” เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนประจำแบบสหศึกษา โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย กระบี่ โดยแยกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านความเห็นอกเห็นใจ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนประจำแบบสหศึกษาสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนประจำแบบสหศึกษา หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

9. เมื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ ด้านความมีน้ำใจของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความมีน้ำใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพิ่มขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากผลงานวิจัยของ มยุรี เสมใจดี (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์มีความมีน้ำใจต่อเพื่อนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาความมีน้ำใจต่อเพื่อนรายด้าน พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์มีความมีน้ำใจ ด้านการแบ่งปัน ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านการแสดงความเห็นใจ อยู่ในระดับมาก และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ และเกิดความตระหนักในเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ในการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ควรมีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อทบทวนและติดตามผลเป็นระยะ ๆ อีกครั้งเพื่อให้พฤติกรรมยังคงอยู่ ได้นานขึ้นจนเป็นนิสัยของเด็กจากการทำการทดลองแล้ว
2. ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยการสนับสนุน การฝึกอบรม การนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ไปใช้กับครูทุกระดับ และสนับสนุนให้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้ในทุกกลุ่มสาระวิชา
3. ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ควรมีการเตรียมการให้พร้อมในการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เช่น โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ สื่ออุปกรณ์ การประเมินผล ความพร้อมของผู้นำ ความพร้อมของสมาชิก และควรเข้าใจหลักการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และสามารถยืดหยุ่น หรือประยุกต์ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้า

1. ควรจะมีการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่ละด้านเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ ได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรทดลองใช้โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์กับระดับชั้นเรียนอื่น ๆ
3. ควรทดลองใช้โปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดต่างจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
4. ควรมีกุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
5. ควรมีการติดตามผลการทดลองเป็นระยะ ๆ เช่น 1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของคุณธรรมนำความรู้ของนักเรียน